

**Слово на ректора на Софийския университет „Св. Климент
Охридски“ проф. Анастас Герджиков
2 октомври 2023 г.**

***Уважаеми членове на Академичния съвет,
Уважаеми проф. Костреие, президент на УНИКА,
Мрежата на университетите от европейските
столици,
Уважаеми гости,
Скъпи колеги – преподаватели, изследователи и
служители,
Скъпи студенти,***

Добре дошли на откриването на академичната година на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, който вчера навърши своята 135-годишнина. Софийският университет е най-старият български университет, открит през 1888 г., когато само 15% от българите са грамотни, със седем преподаватели, възпитаници и доктори на престижни университети в Лайпциг, Женева, Виена, Йена и Париж. Това става възможно благодарение на дарителите Христо и Евлогий Георгиеви, които даряват място от 10 200 кв. м. и 6 800 000 златни лева за построяване на сграда и издръжка на висшето училище.

Днес Софийският университет е най-големият и престижен изследователски университет в страната, който обхваща 16 факултета и три департамента, музеи, втората по големина библиотека след Националната, стотици лаборатории, центрове и звена.

Известните възпитаници на Университета са много – от Йордан Йовков и Димчо Дебелянов до Цветан Тодоров, Борис Христов и президентите Стоянов и Първанов. Наши почетни доктори са личности като Иван Вазов, Никола Тесла, Фредерик и Ирен Жолио-Кюри, Дмитрий Лихачов, Умберто Еко, Пол Рикъор, Жак Дерида, Патриарх Неофит, политици като Хелмут Кол и Михаил Горбачов и няколко нобелови лауреати.

Ще спра със славната история на най-стария български университет дотук. Преди няколко дни чух от един висш политик, че всички улици у нас са кръстени на нещо от миналото, което според него явно ни дърпа назад и вместо това трябва да си поставим цели за бъдещето.

Затова нека погледнем къде е Софийският университет сега и накъде се е запътил.

Софийският университет е водещ в международната дейност с участието си в европейския алианс „Transform4Europe“ и в няколко международни европейски мрежи, със стотиците договори за сътрудничество с чуждестранни университети от целия свят, множество съвместни участия в международни проекти, със студентската и преподавателската мобилност.

Университетът предлага образование в 120 специалности в образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“ след средно образование и в над 400 магистърски програми. Постоянно обновяваме учебните планове и програми, влизаме в партньорски отношения с бизнеса, с други университети и научни организации. Стотици хиляди са възпитаниците на Софийския университет, близо 20 000 се образуват в него и днес.

Според Националната рейтингова система Университетът е на първо място в почти половината от всички професионални направления в страната. Той дава над една трета от научните резултати на всички 52 български висши училища. Той е и единственият български университет в първите хиляда в световните класации, което означава, че Софийският университет е в първите 4 процента на световните университети, а в някои направления – в първите 2 процента.

Софийският университет е водещ в научните изследвания в страната със сериозните публикации на нашите преподаватели, изследователи, докторанти и студенти, със спечелените проекти и награди, между които най-големият брой успешни проекти по програма Хоризонт 2020, с водещо участие в трите центъра за върхови постижения в страната и в центрове за компетентност, с Института си за интелектуална собственост, с Института „INSAIT“, който привлече световни учени и най-талантливите докторанти и през миналия месец стана първият институт в цяла Източна Европа, приет в европейската мрежа за развитие на изкуствения интелект ELLIS.

Научната продукция на Университета в списания с импакт фактор, които се индексират в световните бази данни, нараства. Докато за 2022 г. българските научни публикации като цяло са намалели с 5 на сто, публикациите на Софийския университет са се

увеличили с 21 на сто, а за 2021 г. и 2022 г. – с 50 на сто, като при хуманитарните и социалните науки ръстът на нашите публикации за две години е 86 на сто. Това е ваше постижение, скъпи преподаватели и изследователи. Ръст от 86 на сто за две години! Това не е увеличение, това е революция.

Нашето академично шествие днес е част от тържествата по случай 135-годишния юбилей на Софийския университет. Но то е и начин да покажем силата на Университета с неговите 1700 преподаватели и изследователи и с неговите 20 000 студенти. Юбилеят ни е подходящ момент да поставим нашите искания за продължаване на реформите във висшето образование и за осигуряване на достойни възнаграждения на работещите в тази сфера.

На едно събитие през последната седмица отново чухме министър-председателят да казва, че образованието, науката и иновациите са приоритет. Това съвпада удачно с решението на Съвета на деканите да споделим с премиера нашите искания. Аз отправих до академик Денков писмо със седем искания, от които само едно е свързано със Софийския университет. Става дума за сграда, която ни беше отнета на три пъти от поредица правителства. Всички останали искания не са за нас, а за доброто на висшето образование. Настояваме реформата във висшето образование да продължи – с промяна на финансовия модел, стимулиране на качеството на образованието, подпомагане на привличането на чуждестранни студенти и достойно заплащане на преподавателите, изследователите и служителите. Много от тези искания съвпадат с предложенията на Съвета на ректорите на висшите училища и са насочени към развитието на цялата система. Други съвпадат с исканията на синдикатите – национално представителните организации на работниците и служителите, които и днес са с нас, защото повече от 20 години работим в партньорство за развитието на системата на висшето образование.

Вярваме, че и във висшето образование промяната ще продължи, а няма да спре или дори да тръгне в обратна посока.

Скъпи преподаватели, изследователи и служители,

Благодаря ви за огромните усилия за развитието на Софийския университет, за повишаването на качеството на висшето образование и на качеството и количеството на научните изследвания. През годините вашият труд често беше подценяван от

тези, които смятат, че иновациите са някаква самостоятелна метафизична същност, която може да съществува отделно от научните изследвания. Вие не се отказайте и не намалихте темпото и сега вашите постижения стават толкова видими, че ще бъде трудно някой да ги отрече. Аз дълбоко вярвам, че през следващите пет години Софийският университет ще влезе в групата на първите 500 университета в поне една от трите големи международни класации. Това ще бъде ваша заслуга, скъпи преподаватели и изследователи, благодаря ви, можете да бъдете горди с постигнатото.

Скъпи първокурсници,

Само преди 10 години щях да кажа, че живеете в щастливо време на научен възход и икономическо благоденствие, в което лесно ще намерите своето място. Днес сме шокирани от пълния обрат в света около нас. Всичко, което смятахме за дадено, е заплашено или дори унищожено. Преследвани сме от природни катастрофи, броят на военните конфликти нараства, дори технологиите, например в областта на генетиката и изкуствения интелект, за голяма част от хората са повече източник на заплахата, отколкото извор на надежда.

За мен няма съмнение, че стигнахме дотук заради пренебрегване на ценностите, които ни доведоха до развитие на икономиката, на обществото, на културата и духовността. Жестоката война, която се води само на няколко километра от нас, не е за територии или природни ресурси, а е сблъсък на ценности.

За съжаление войната ни показва, че този сблъсък е налице и в нашето общество. Взаимната омраза и разделението в българското общество, заради което от 10 години използвам всеки повод да призова за национално обединение около нов национален идеал, достигнаха опасна кулминация. Все повече хора, уморени и отчаяни от липсата на справедливост в обществото ни, поставят под въпрос демократичния път, по който сме поели, и ценностите, които водеха Европа напред 25 века.

Вашето поколение, млади колеги, е това, което трябва да покаже, че поетият път е правилният и че липсата на справедливост не е присъща на демокрацията, а на тези, които я извратиха в България. Хора, които защитават не обществения интерес, а своя или нечий чужд.

Затова четете, станете добри хора, съзнателни граждани и искрени патриоти. Вие нямате друго оръжие срещу демагози без духовност и способности, освен образованост, талант и почтеност. Развивайте се и работете от сърце за народа си и той ще застане зад вас, а не зад тези, яхнали държавата вече 30 години.

Пожелавам ви от морето на знанието да извлечете най-полезното и от безбройните възможности пред вас да изберете тези, които ви правят най-пълноценни и щастливи хора!

Скъпи колеги,

Пожелавам на цялата академична общност една успешна и съзидателна година, която да ни донесе удовлетворение и гордост!

Обявявам академичната 2023/2024 година за открита!